

ZBIÓR WIADOMOŚCI DO ANTROPOLOGII MUZEALNEJ

Nr 4 / 2017

ISSN 2391-6869

Czasopismo internetowe ZWAM – ZBIÓR WIADOMOŚCI DO ANTROPOLOGII MUZEALNEJ poświęcone zagadnieniom: muzeum, muzeologia, muzealnictwo, antropologia kulturowa, etnologia, etnografia, ukazujące się w ramach wydawnictw Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego

**POLSKIE TOWARZYSTWO LUDOZNAWCZE
WROCŁAW–ŁÓDŹ 2017**

WYDAWCA

Polskie Towarzystwo Ludoznawcze
ul. Fryderyka Joliot-Curie 12, 50-382 Wrocław
tel. 71 321 16 10, fax 71 321 16 14

RADA NAUKOWA

prof. dr hab. Zofia Sokolewicz (prof. emeritus Uniwersytet Warszawski) – Przewodnicząca Rady
prof. dr hab. Michał Buchowski (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)
dr Roman Chmełyk (Muzeum Historyczne we Lwowie)
prof. Amareswar Galla (International Institute for the Inclusive Museum – Kopenhaga)
prof. Barbara Glowczewski (Centre National de la Recherche Scientifique – Paryż)
prof. dr hab. Lech Mróz (prof. emeritus Uniwersytet Warszawski)
prof. dr hab. Jan Świąch (Uniwersytet Jagielloński)
prof. Maria Wrońska-Friend (James Cook University – Townsville)

REDAKCJA

Katarzyna Barańska – redaktor naczelny
Damian Kasprzyk – sekretarz redakcji
Marcin Lutomiński – redaktor językowy (język polski)
Beata Panek – redaktor językowy (język angielski)
Jan Barański – redaktor techniczny
Hubert Czachowski
Ewa Klekot
Anna Nadolska-Styczyńska

SKŁAD I ŁAMANIE

Bartłomiej Siedlarz eBooki.com.pl

PROJEKT GRAFICZNY LOGO PISMA

Patrycja Koszyk

Pierwotną wersją pisma „Zbiór Wiadomości do Antropologii Muzealnej”
jest wersja internetowa

© Copyright by Polskie Towarzystwo Ludoznawcze, Wrocław 2017

ISSN 2391-6869

ADRES REDAKCJI

Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej UŁ, pok. 229
ul. Lindleya 3/5, 90-131 Łódź
tel. 42 635 61 59, zwam@ptl.info.pl

Spis treści

Katarzyna Barańska Słowo od Redakcji	5
--	---

ARTYKUŁY

Małgorzata Roeske Domowe repozytoria. Strychy jako prywatne muzea pamięci	11
Barbara Major Dionizos w galerii sztuki. Uwagi o wystawie problemowej	31
Paulina Maślona „Nadszedł czas upiorów”. Prywatne kolekcje członków fandomu Monster High	51

EUROPEJSKOŚĆ W MUZEUM. MUZEUM W EUROPEJSKOŚCI.

PANEL KONFERENCJI:

JAKA REFLEKSJA O KULTURZE JEST DZISIAJ POTRZEBNA EUROPIE?

WYZWANIA, DYLEMATY, PERSPEKTYWY

(WROCLAW, 22-23 IX 2016)

Anna Nadolska-Styczyńska „Europejskość w muzeum. Muzeum w europejskości”. Dyskusja o praktyce, możliwościach i przeszkodach	71
Małgorzata Oleszkiewicz Na styku kultur. Wizja Europy w Muzeum Kultur Europejskich w Berlinie	75
Katarzyna Barańska Obcy w muzeum. O obecności mniejszości i wykluczonych w działaniach muzealnych – przykład Romów	89
Anna Nadolska-Styczyńska Pozaeuropejskość w europejskim muzeum.	107
Damian Kasprzyk Muzeum regionalne w zmieniającej się Europie – potencjał i oczekiwania	131
Jan Święch Wkład etnograficznego muzealnictwa na wolnym powietrzu w Polsce w europejski dorobek tego typu placówek ochrony dziedzictwa kulturowego	145

ROZMOWA

- Michał Kępski, Michał Woźniak, Jan Maćkowiak, Arkadiusz Jełowicki**
 Połączyć sztukę i technikę. Rozmowa o dziedzictwie sztuki inżynierskiej 161

RECENZJE I SPRAWOZDANIA

- Ewa Klekot**
 Odczarować podłą maskę reprezentacji 175
- Sławomir Sikora**
 Porządek rzeczy. Magazyny Piotra B. Szackiego. 181
- Justyna Zynek**
 Pomiędzy osnową a wątkiem w obiektywie muzeum.
Barbara Kubska/Stanisław Gadomski – Sploty. Fotografie strojów ludowych 193
- Katarzyna Waszczyńska**
 Drobiny lustra, czyli refleksje o wystawie *Polska – kraj folkloru?* 207
- Monika Chmielewska**
 Recenzja wystawy *Biały? Czarny? Czerwony? O symbolice kolorów*
 Muzeum Etnograficzne im. Marii Znamierowskiej-Prüfferowej w Toruniu 223
- Anna N. Kmieć**
 Muzeum Etnograficzne im. Marii Znamierowskiej-Prüfferowej w Toruniu.
 Wystawa czasowa: *Biały? Czarny? Czerwony? O symbolice kolorów.* 235
- Marta Szostkiewicz**
 Kozetka Freuda 241
- Janusz Barański**
 Angela Jannelli, *Wilde Museen: zur Museologie des Amateurmuseums*,
 Bielefeld: transcript Verlag 2012, ss. 387 249
- Katarzyna Orszulak-Dudkowska**
 Moda na design. Rec.: Beata Bochińska, *Zaczynij kochać dizajn.*
Jak kolekcjonować polską sztukę użytkową, Marginesy, Warszawa 2016, ss. 233 259
- Olga Kwiatkowska**
 Ashild Kanstad Johnsen, *Pieniek otwiera muzeum*, tłum. Milena Skoczko,
 Wydawnictwo Dwie Siostry, Warszawa 2014, ss. 32 265
- Damian Kasprzyk**
Muzea skansenowskie we współczesnej edukacji historycznej, pod red. M. Ausza,
 G. Miliszkiewicza, H. Stachyry, D. Szewczuka, Lublin 2011, ss. 327. 273
- Noty o autorach. 279
 Recenzenci ZWAM Nr 4/2017. 285

Noty o autorach

Katarzyna Barańska – dr hab., w latach 1995-2008 pracownik Muzeum Etnograficznego w Krakowie. Stały opiekun kolekcji etnograficznej w Muzeum – Zespole Zamkowym w Niedzicy. Autorka książek *Muzeum etnograficzne: misje, struktury, strategie*, Kraków 2004 oraz *Muzeum w sieci znaczeń. Zarządzanie z perspektywy nauk humanistycznych*, Kraków 2013. Adiunkt w Instytucie Kultury Uniwersytetu Jagiellońskiego. Redaktor naczelna ZWAM.

Janusz Barański – prof. dr hab., etnolog, antropolog kultury, autor prac z zakresu mitologii słowiańskiej, retoryki słowa publicznego, rytuału, kultury materialnej, kultury popularnej, muzealnictwa, teorii kultury oraz metodologii. Autor m.in. książek: *Świat rzeczy. Zarys antropologiczny*, Kraków 2007; *Etnologia i okolice. Eseje antyperyferyjne*, Kraków 2010. Pracownik Instytutu Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Monika Chmielewska – absolwentka kierunku Ochrona Dóbr Kultury na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika (specjalizacja Zabytkoznawstwo i Muzealnictwo). Staż kierowany z Narodowego Centrum Kultury odbyła w Muzeum Okręgowym w Toruniu. Pracuje w Centrum Nowoczesności Młyn Wiedzy.

Arkadiusz Jełowicki – dr., etnolog, absolwent Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, kustosz w Muzeum Narodowym Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie; badacz terenowy. Komisarz wielu wystaw poświęconych folklorowi polskiemu i ukraińskiemu. Współautor *Atlasu niematerialnego dziedzictwa kulturowego wsi wielkopolskiej* (tom 1, 2015) oraz licznych artykułów poświęconych kulturze tradycyjnej Wielkopolski.

Damian Kasprzyk – dr, etnolog, interesuje się dawnymi i współczesnymi obliczami regionalizmu oraz muzeologią. Autor książki *Regionalizm płocki w II Rzeczypospolitej*, Płock 2008. Prezes Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego oddziału w Łodzi, członek redakcji „Zeszytów Wiejskich” i „Rocznika Towarzystwa Naukowego Płockiego”, adiunkt w Instytucie Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Łódzkiego. Członek redakcji ZWAM.

Michał Kępski – historyk, kurator, absolwent Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, autor i producent wystaw m.in. *Z rzeką w tle. Biografia Śługi Katedralnej* (2014), *Za kurtyną milczenia. Pamięć Poznańskiego Czerwca 1956 w PRL* (2016), *Elektrownia Garbary. Dokument potencjalny* (2017), koordynator i współtwórca projektów społecznych Archiwum Społeczne Śródki, Wielkopolskie Form Kultury Pamięci. Zainteresowania: problematyka percepcji przestrzeni historycznych, postantropocentryczne koncepcje humanistyki.

Ewa Klekot – dr, antropolożka i tłumaczka, adiunkt w Instytucie Etnologii i Antropologii Kulturowej UW. Zajmuje się antropologią sztuki, a zwłaszcza zagadnieniami różnicującego potencjału sztuki w społeczeństwie nowoczesnym oraz materialnością rzeczy uznawanych za sztukę. Publikowała ostatnio w „Kontekstach”, „Etnografii Nowej”, „Ethnologie Française”, „International Journal of Heritage Studies”; autorka licznych tłumaczeń prac z zakresu antropologii i historii kultury m.in.: Kirsten Hastrup, *Droga do antropologii. Między doświadczeniem a teorią*, Kraków 2008; Paul Willis, *Wyobrażenia etnograficzna*, Kraków 2005. Członek redakcji ZWAM.

Anna Natalia Kmieć – mgr socjologii, mgr etnologii, obecnie doktorantka Wydziału Nauk Historycznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika. Zainteresowania naukowo-badawcze: antropologia miasta ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień dotyczących przestrzeni, sfery wizualnej oraz procesów tworzenia się tożsamości mieszkańców miast i osiedli robotniczych.

Olga Kwiatkowska – dr, etnolożka, adiunkt w Muzeum Etnograficznym im. Marii Znamierowskiej-Prüfferowej, edukatorka muzealna w Dziale Edukacji MET. Wiceprezeska toruńskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego. Etnolożka o wieloletnim akademickim doświadczeniu badawczym i dydaktycznym. Autorka artykułów z zakresu antropologii współczesności, antropologii rzeczy, wystawiennictwa i edukacji muzealnej. Autorka muzealnych programów edukacyjnych propagujących wiedzę o kulturze ludowej, a także etnologię i antropo-

logię kulturową oraz antropologiczną analizę dawnych i współczesnych zjawisk kulturowych skierowanych do różnych grup odbiorców. Jest pomysłodawczynią i realizatorką muzealnego cyklu wykładów popularnonaukowych *Etnologiczne ABC...* skierowanych do osób dorosłych a także nowatorskiego cyklu zajęć *Etno-wyprawka Malucha* dla małych dzieci, zaznajamiających je z wybranymi aspektami kultury ludowej. Prowadzi wykłady dla studentów kierunków humanistycznych a także artystycznych z zakresu etnografii Polski oraz historii i specyfiki muzealnictwa etnograficznego.

Jan Maćkowiak – dr, historyk, absolwent Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, od 2001 roku dyrektor Muzeum Narodowego Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie, członek Stowarzyszenia Muzealników Polskich, Stowarzyszenia Muzeów na Wolnym Powietrzu, Stowarzyszenia Muzeów Sztuki Inżynieryjnej oraz ICOM. Prezes Zarządu Fundacji Muzeów Wielkopolskich, wiceprezes Komitetu Wykonawczego Międzynarodowego Stowarzyszenia Muzeów Rolniczych. Wprowadza w życie szereg nowych form pracy muzealnej i inicjator międzynarodowych konferencji naukowych poświęconych konserwacji zabytków, problematyce żywych zwierząt w działalności muzeów czy problematyce mniejszości narodowych na wsi polskiej.

Barbara Major – dr, etnolog. Autorka scenariuszy i kurator wystaw problemowych w Miejskiej Galerii Sztuki w Częstochowie, m.in. *Refleksja o śmierci. Tematy wyobraźni, Czas w fotografii. Czas fotografii, Żywoty zwierząt, Ślady. Dotyk czasu, Pejzaż dźwiękowy Częstochowy, Dionizos – współczesna odsłona mitu*. Wielokrotny kurator przeglądów sztuki współczesnej Triennale Sztuki Sacrum. Autorka książki *Dionizos w glanach. Ekstatyczność muzyki metalowej* (2013) oraz artykułów publikowanych w katalogach wystaw i, m.in., w „Wiadomościach ASP w Krakowie”, kwartalniku „Konteksty”. W 2007 roku odznaczona Brązowym Medalem Zasłużony Kulturze Gloria Artis.

Paulina Maślona – absolwentka studiów magisterskich na kierunku etnologia w Instytucie Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Jagiellońskiego. Interesuje się zagadnieniami związanymi z kulturą fanowską i popularną.

Anna Nadolska-Styczyńska – dr hab., etnolog, muzealnik. Przez kilkanaście lat prowadziła Dział Kultur Ludowych Krajów Pozaeuropejskich Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi. Autorka książek: *Ludy zamorskich łądów. Kultury pozaeuropejskie a działalność popularyzatorska Ligi Morskiej i Kolonialnej*, Wrocław

2005; *Pośród zabytków z odległych stron. Muzealnicy i polskie etnograficzne kolekcje pozaeuropejskie*, Toruń 2012. Kierownik Katedry Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Członek redakcji ZWAM.

Małgorzata Oleszkiewicz – etnograf, absolwentka Katedry Etnografii Słowian Uniwersytetu Jagiellońskiego. Od 1987 r. zatrudniona w Muzeum Etnograficznym im. Seweryna Udzieli w Krakowie, obecnie na stanowisku starszego kustosza. Przedmiotem jej zainteresowania są m. in. zagadnienia związane ze zwyczajami i obrzędami, religijnością ludową, kulturowymi i społecznymi aspektami wytworów rzemiosła i sztuki ludowej oraz problematyka nowoczesnego muzealnictwa. Autorka licznych artykułów w prasie fachowej i wydawnictwach muzealnych, a także wielu wystaw realizowanych w kraju i za granicą. Członek Stowarzyszenia Muzealników Polskich, Towarzystwa Miłośników Historii i Zabytków Krakowa oraz Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego, gdzie pełni funkcję Vice-prezesa Krakowskiego Oddziału PTL i Przewodniczącej Sekcji Muzeologicznej PTL.

Katarzyna Orszulak-Dudkowska – dr., etnolog i antropolog kultury, adiunkt w Zakładzie Teorii i Badania Kultury Współczesnej, Instytutu Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Łódzkiego. Zainteresowania naukowe: antropologia słowa, antropologia codzienności, antropologia rzeczy i antropologia ekonomiczna.

Małgorzata Roeske – etnolog, doktorantka w Instytucie Etnologii i Antropologii Uniwersytetu Jagiellońskiego, studentka filozofii UJ. Redaktor czasopisma „Barbaryńca”. W pracy badawczej zajmuje się antropologią przestrzeni i rzeczy, antropologią dzieciństwa oraz relacją pomiędzy ludźmi i zwierzętami domowymi.

Sławomir Sikora – dr hab., adiunkt w Instytucie Etnologii i Antropologii Uniwersytetu Warszawskiego. Zajmuje się przede wszystkim antropologią wizualną, antropologią miasta, antropologią współczesności. Autor m.in. książek *Fotografia. Między dokumentem a symbolem* (2004) i *Film i paradoksy wizualności. Praktykowanie antropologii* (2012). Współautor filmu *Żeby to było ciekawe* (2009) i współredaktor książki *Zanikające granice. Antropologizacja nauki i jej dyskursów* (2009). Koordynator projektów: *Oddolne tworzenie kultury* (<http://kulturaoddolna.pl/>) i *Obrazy różnorodności kulturowej i dziedzictwa* (<https://nafa2015.pl/>). Zob. też <http://slawomir-sikora.net/>

Marta Szostkiewicz – dziennikarka, do 2016 pracowała w publicznym Radio Kraków SA, obecnie freelancerka. Mieszka w Krakowie.

Jan Święch – prof. dr hab., Dziekan Wydziału Historycznego Uniwersytetu Jagiellońskiego. Zajmuje się historią i teorią muzealnictwa etnograficznego ze szczególnym uwzględnieniem muzeów na wolnym powietrzu w Polsce i Europie. Prowadził badania nad budownictwem chłopskim Pomorza, Kujaw i Ziemi Dobrzyńskiej oraz wiejskim budownictwem przemysłowym w Polsce. Członek licznych rad muzealnych, kolegiów i rad wydawniczych. Autor m.in. książek: *Architektura chłopska ziemi dobrzyńskiej od połowy XVIII wieku do lat czterdziestych XX wieku*, Toruń 2002; *Tajemniczy świat wiatraków*, Łódź 2005.

Katarzyna Waszczyńska – dr., etnolog, wykładowca w Instytucie Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Warszawskiego. Zajmuje się problematyką etniczną i tożsamościową w Europie Środkowo-Wschodniej, a także zagadnieniami działalności regionalnej, tworzenia/kształtowania wspólnot lokalnych oraz dziedzictwa kulturowego. Interesuje się antropologią rzeczy i muzealnictwa. Koordynatorka i badaczka „Modułu II: Życie kulturalne gminy” w projekcie „Oddolne tworzenie kultury. Wielostanowiskowe studium porównawcze” (<http://kultura-oddolna.pl/>) oraz koordynatorka i prowadząca projekt muzealny pt. „Miniatury etnograficzne”, realizowany w latach 2008-2014 w Lelisie i Wachu (woj. mazowieckie), a od 2015 roku w Wilamowicach (woj. śląskie). Prowadzi badania w Polsce (Mazowsze, Suwalszczyzna, Podlasie), na pograniczu polsko-litewsko-białoruskim oraz w Republice Białoruś.

Michał F. Woźniak – dr hab., profesor Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, pracownik naukowy i dydaktyczny w Zakładzie Muzealnictwa UMK, od 2007 roku dyrektor Muzeum Okręgowego im. Leona Wyczółkowskiego w Bydgoszczy, przewodniczący Rady ds. Muzeów przy MKIDN, członek ICOM, SHS, TNT w Toruniu oraz prezes i współzałożyciel Stowarzyszenia Muzeów Sztuki Inżynieryjnej. Jego zainteresowania badawcze skupione są na złotnictwie Prus Królewskich i Książęcych, rzemiośle artystycznym oraz muzeologii i muzeografii.

Justyna Zynek – studentka Instytutu Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Warszawskiego. Obszary jej zainteresowań oscylują wokół antropologii pamięci, religii, polityki oraz tradycji. Od 2014 roku prowadzi badania etnograficzne na ukraińskiej Huculszczyźnie, na podstawie których przygotowuje pracę magisterską. Sama pochodzi z Górnego Śląska i zaangażowana jest w projekt rewalizacji języka i kultury Wilamowic, w ramach którego zajmuje się katalogizacją strojów ludowych i uczestniczy w tworzeniu powstającego tam muzeum.

Recenzenci ZWAM Nr 4/2017

prof. dr hab. Janusz Barański (Uniwersytet Jagielloński)

prof. dr hab. Grażyna E. Karpińska (Uniwersytet Łódzki)

prof. dr hab. Grażyna Prawelska-Skrzypek (Uniwersytet Jagielloński)

prof. dr hab. Jan Święch (Uniwersytet Jagielloński)

dr hab. Łukasz Gawel (Uniwersytet Jagielloński)

dr hab. Noemi Modnicka (Agencja Qualio. Badania i działania społeczne S.C.)

ks. dr hab. Jacek Pawlik (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski)

dr hab. Renata Tańczuk (Uniwersytet Wrocławski)

dr hab. Krzysztof. P. Woźniak (Uniwersytet Łódzki)

dr Barbara Chlebowska (Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne w Łodzi)

dr Piotr Czepas (Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne w Łodzi)

dr Justyna Górski-Streicher (Muzeum Wsi Radomskiej)

dr Ewa Jagiełło (Agencja Qualio. Badania i działania społeczne S.C.)

dr Katarzyna Orszulak-Dudkowska (Uniwersytet Łódzki)

mgr Joanna Kurbiel (Muzeum Etnograficzne, Oddział Muzeum Narodowego we Wrocławiu)

ISSN 2391-6869